

לְעֵנִי וְלִגְרַתְּ תַעֲזֹב אֶתֶם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: פ חמישי כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
 יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זָכְרוֹן תְּרוּעָה
 מִקְרֵא־קֹדֶשׁ: כה כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
 לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: ס
 כז כו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כו אַךְ

תשבוק יתהון אָנָּא יי אֱלֹהֵינוּ:
 כג ומלילי יי עם מֹשֶׁה לְמִימַר:
 כד מלילי עם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר
 בִּירְחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד לִירְחָא יְהוּ
 לְכוּן נִיחָא דוּכְרָן יִבְכָּא מְעַרַע
 קְדִישׁ: כה כָּל עֲבִידַת פְּלִחְנָא לֹא
 תַעֲבִידוּן וְתִקְרְבוּן קְרִבְנָא קְדָם יי:
 כו ומלילי יי עם מֹשֶׁה לְמִימַר:
 כז בְּרַם בְּעֶשְׂרָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה

הָרִין יוֹמָא דְ
 קְדִישׁ יְהוּ
 נִפְשָׁתִיכוּן וְת
 יי: כה וְכָל ע
 בְּכָרָן יוֹמָא
 דְכַפּוּרָא הוּ
 קְדָם יי אֲלֵן
 אֲנִשָּׂא דִי לֹא
 הָרִין וְיִשְׁתַּיִצ
 אֲנִשׁ דִי תַעֲב
 יוֹמָא הָרִין וְאֵ

רש"י

לקט בדיר

צחוכו (ח"ס): תַעֲזֹב. הגח לפניהם והם ילקטו, ואין
 לך לסייע^{לח} לאחד * מהם (ח"כ י"ע ט" - פאה ה' ז'): אֲנִי
 ה' אֱלֹהֵיכֶם. נאמן לשלם שכר^{טל}: (כד) זכרון
 תְּרוּעָה. (זכרון) פסוקי זכרונות * (פסוקי שופרות)^ט
 (ח"כ), לזכור להם עקידת יצחק^{מא} שקרב תחתיו איל
 (ר"ה ט"ז): (כה) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה. המוספים
 האמורים בחומש הפקודים^{כב} (במד' כ"ט): (כז) אַךְ.
 כל אכין ורקין שצחורה מיעוטין (הן)^{כג} (ב"ר א' י"ד),
 שינוי נוסחאות * את אחד * זכרון.

לח) אין זה צ' דרשות, אלא פירושו הגח אותו שם, את
 הפאה הגח במחזור, ואת הלקט הגח שם במקומו במקום
 שנפל, והטעם שאין לך לסייע לא' מהם, שאין במתנות עניים
 טובת הנאה לבעלים כמו צחרומה שנותן לכהן שירגה, ורז"ל
 צ"כ חלקוהו לז' משום יגדיל תורה ויאדיר (ב"ב), ומה
 דנטר רבינו לומר זאת כאן ולא פירשה צפ' קדושים, הוא
 משום שרק ימחורא אמרו כן, שצריך פעם אחד לומר תעוזב
 אותם שאם עבר וקצר את הפאה או לקט את הלקט לעצמו
 צריך ליתנו חט"כ אפילו כבר טעמו ואפילו, והוא כמו לאו

מכפר הוא לש
 שבוטות י"ג): ב
 ובתפלה^{מ"ד}, ו
 ובכסות נקיה
 שינוי נוסחאות * על ש
 וקלת מפרשים ו
 רבינו לפרש או
 שצככות (ואפשר
 משום דכלל מקו

הנימק לעשה (והשיב את הגזילה) כדאיתא צ"ק צ"ד ופסקו ר"מ צמו"ל, ומאומרו כאן תעוזב אותם פעם צ' דרשו בו
 דרשה זו (מ"ל): טל) לעיל צפ' קדושים אני ה' שאחר מתנות אציונים פירש רבינו דין ליפרע ואיני גובה וכו' (והוא
 מת"כ), וכאן אמר להפך, לפי דרכינו צאות הקודש שהוא כמו והשיב את הגזילה, נכון הוא כפתור ופרת, למי שגזלו ולוקחו
 אמר הכתוב שם אני ה' דין ליפרע, ולמי שמקיים העשה להחזירו אמר כאן אני ה' לשלם שכר (ב"ב): מ) הגם שצריך
 לומר גם פסוקי מלכות, אבל לא מפסוק זה למדו אותו חז"ל, אלא מפסוק (במד' י' י') והיה לכם לזכרון וגו' אני ה'
 אלוקים, ורבינו לא נחית להביא כל ההלכות, רק מה שמוחזר לו לפרש פשטי הכתובים, וכאן קשה לו מה זה זכרון תרועה, ולא
 אמר יום תרועה כמו צפ' פנחס, והגם שכבר דרשו בו יום תרועה בחול זכרון תרועה בשבת, זו אסמכתא היא שסמכו חז"ל
 גזירתם על הכתוב, ואינו פשוטו, שהרי במקדש היו מוקעין אפילו בשבת, רק גזירת חכמים בגבולין משום שבות, והאמת שגם
 לומר מלכות זכרונות שופרות הוא ג"כ חיובא דרבנן והפסוק רק אסמכתא, אבל נוכל לדחוק ולומר ולפרש הכתוב זכרון
 תרועה שעל ידי שאתם מריעין בשופר של איל אתם נזכרים לפני לטוב, ולזה תקנו חז"ל פסוקי זכרונות ושופרות (ג"א),
 ובספ"ק דברי דוד כתב שלהזכיר מלכות זכרונות ושופרות היא חיובא דאורייתא, והם שאמרו חז"ל שחכמים תקנום הוא
 הנוסחא, אבל עלם הדבר הוא מן התורה: מא) כן הוא בגמ', אמר ר' אבהו למה מוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה
 תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכו', אבל צ"כ שדרשו פסוק זה לא נזכר דרוש זה אלא זה לשונם:
 זכרון אלו הזכרונות תרועה אלו השופרות עכ"ל, מכל מקום צהכרח שעל דרוש זה סמכו דרשחם, שאל"כ היאך יא' להם
 מחיצת תרועה פסוקי שופרות (רא"ם): מב) כבר כתב רבינו זאת ציוס א' דפסת, וחזר לכותבו כאן, לפי שהפסיק
 שבוטות באמצע ושם לא הזכיר הכתוב המוספין כלל אלא קרבנות הלחם שחזן למוספין, אל תאמר שגם צ"ה הוא כן
 והקרבנות אשה לכבוד התקיעות חזן למוספין (ב"ב): מג) למדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר (לשון רש"י), כי באחד
 למדש יהיה לכולכם יום זכרון תרועה שמהו כולכם נידונים לפני, אך יהיה למקצתכם בעשור למדש הזה יום הכפורים

להעירך
 כז. יום ה
 פי
 קודש וכלא ט
 מלד עלמו, ו
 ועינו
 כח. וכל
 קיג) נא למדך ו
 כדי שיהיה לנו
 במלואה

ז'נ' ה' יום הכפורים - (כ)
 ז'נ' א' אילג ק'ו'ג ב'כ'נ'ר'ט
 (ט'א ב'ז'ן א'צ'א)

בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם
 הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם
 אֵלֶיךָ לִיהוָה: כח וְכָל־מְלֶאכֶה לֹא
 תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם
 כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: כט כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־
 תַעֲנֶה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָהּ
 מֵעַמִּיהָ: ל וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה כָל־
 מְלֶאכֶה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְהֶאֱבַדְתִּי

הַדִּין יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא מְעַרַע
 קְדִישׁ יְהִי קָבוֹן וְתַעֲנִין יְת
 נַפְשֵׁיכֶון וְתִקְרַבִּון קְרַבְנָא קְדָם
 יְיָ כח וְכָל עֲבִידָא קָא תַעֲבִדִּון
 בְּכַרְן יוֹמָא הַדִּין אַרְי יוֹמָא
 דְכַפּוּרָא הוּא קְכַפְרָא עַל־יְכוֹן
 קְדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶון: כט אַרְי קָל
 אֲנִשָּׂא דִי קָא מְתַעֲנִי בְּכַרְן יוֹמָא
 הַדִּין וְיִשְׁתַּיְצִי מַעֲמָהָ: ל וְכָל
 אֲנִשׁ דִי תַעֲבִד קָל עֲבִידָא בְּכַרְן
 יוֹמָא הַדִּין וְאֹבֵד יְת אֲנִשָּׂא תְחִיא

אֱלֹהֵיכֶון:
 קְמִימָר:
 קְמִימָר
 קָא יְהִי
 מְעַרַע
 וְנָא קָא
 קְדָם יְיָ:
 קְמִימָר:
 בִּיעֲשֶׂה

וְהָאין
 אַנִי:
 זְכַרְוִין
 וְרוֹתִים
 יוֹ אֵיל
 סְפִים
 אֶד־
 אִי יִדִי

אִשׁוֹ צו
 וְהוּא
 יִלְוִקְחוּ
 שְׁאֲרִיךְ
 אִנִי הִי
 אֶ וְלֹא
 חוֹלִיל
 אֶ שְׁגָם
 זְכַרְוִין
 וְיִדִי אֶ,
 וְהוּא
 קְצִיָּה
 אֶזֶם:
 לְהַס
 אֶסִיק
 אֶ כֵן
 אֶאֱחָד
 וְרִים

לקט בהיר

רש"י

(רמב"ן: מד) שפי' חיצת קדש מיוחד ומקודש לדבר
 מה, ואס לא נכתב לאיזה דבר אמה מקדשו, א"כ פירושו לכל
 דבר שאתה יכול לקדשו, לזה נהכרח שמשונה פירושו בזיה"כ
 משאר ימים טובים, וכל זה חיובא דרצנן שאסמכוהו אקרא,
 אבל עיקר פירושו קדשה למנוחה ולשכיחה מן עובדא דחול,
 וקצת מפרשים היה לפנייהם מאמר זה מנויין על פסוק ל"ה על מקרא קדש הנאמר בסכות, ונדחקו בטעמים למה איתר
 רבינו לפרש אותו שם, ומלשון רבינו נראה בעליל שאמר מאמרו על יוה"כ, הגם שנת"כ דרשוהו חו"ל על מקרא קדש
 שבסכות (ואפשר שזה היה טעות המדפיסים והמעתיקים לכתבו בסכות), והא דלא פירושו רבינו בהודמנות ראשון אלל פסת,
 משום דבכל מקום אמר הכתוב מקרא קדש אלל לא תעשה מלאכה, א"כ אין שום הכרח, ונראה פשוט ששייך על השכיחה,

מכפר הוא לשצים ואינו מכפר לשאינם* שצים (ה"כ -
 שבעות ג'): מקרא קדש. קדשהו בסכות נקיה
 ובתפלה^מ, ובשאר ימים טובים צמאכל ובמשתה
 ובסכות נקיה ובתפלה (ה"ס: ל) והאבדתי. לפי
 שינוי נוסחאות * על שאינם.

אור החיים

בסועה דף מ' שאין אומרים פסוקים כשהכונים
 מצרכין העם, והטעם אמרו וזה לשונם כלום יש
 עבד שמצרכין אותו ואינו מאזין עד כאן,
 ולדרך זה אמר וכל מלאכה לא תעשו והטעם
 כי יום כיפורים הוא פירוש כי עיזומו של
 יום מכפר ויש לך אדם שהזמן מכפר עליו
 והוא עסוק במלאכתו, והמשכיל על דבר
 עיזומו של יום לבצו יבין המכפר כי הוא^מ

לבעירך שנתכוין גם כן לדרך שכתבתי:
בו. יום הכפורים וגו' מקרא קודש וגו' פ"י)
 פירוש בלא אמלעות קריאתם אותו
 קודש ובלא עינוי שמתענים בו הוא יום כיפורים
 מלד עלמו, ומעתה יש שכר למלות קריאת קודש
 ועינוי בו מלבד ריוח הכפרה^{ק"י}):
בח. וכל מלאכה וגו' כי יום כיפורים. נתינת
 טעם זה^{ק"י} הוא על דרך מה שאמרו

אור בהיר

ק"ג) בא לתרץ השינוי שאכל יוה"כ אמר חיצת הוא ואלל מקרא קודש אמר יהיה. קירד) שאין זה ענה טובה לקרא מקרא קודש
 כדי שיהיה לנו כפרה, שהרי מכפר בלא קריאה, אלל מלוא פני ענמה. קטו) פי' מה טעם נשביל שמכפר אסור
 במלאכה. קטז) ואס כן כל שכן הוא, שכניכול עומד כל היום ומכפר עלינו והיאך נניח אותו ונלך למלאכתנו.

אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עִמָּהּ: לא כָּל־
 מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם
 לְדַרְתֵיכֶם בְּכֹל מִשְׁבְּתֵיכֶם: לב שַׁבַּת
 שַׁבְּתוֹן הוּא לָכֶם וְעַנִּיתֶם אֶת־
 נַפְשֵׁיכֶם בַּתְּשׁוּעָה לְחֹדֶשׁ בְּעֶרְב
 מִעֶרְב עַד־עֶרְב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבְּתֵיכֶם: פ
 שש לב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 לד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
 הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה:
 לה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־
 מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: לו שִׁבְעַת
 יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם
 הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֵרַת הוּא

מגו עמה: לא כל עבדא לא
 תעבדון קום עקם דדריוכון בכד
 מותבניכון: לב שבת שבתא הוא
 דכון ותענון ית נפשתיכון
 בתשעה דירחא ברמשא
 מרמשא עד רמשא תנוחון
 נחכון: לג ומליל י עם משה
 דמימר: לה מליל עם בני ישראל
 דמימר בחמשא עשרא יומא
 דירחא שביעה הדין חנא
 דמלילא שבעת יומין קדם י:
 לה ביומא קרמאה מערע קדיש
 כל עבדת פלחון לא תעבדון:
 לו שבועא יומין תקרבון קרבנא
 קדם י ביומא תמינאה מערע
 קדיש יהי דכון ותקרבון קרבנא
 קדם י כגש תהון כל עבדת

פלחון לא
 מועדיא ו
 מערע ק
 קדם י
 קודשין ונג
 לה בר שב
 ובר כל

וכך ימים
 בצקשה מו
 פרידלכס*
 עבודה. ל
 לא תעשה
 חף חולו ש
 היא (ח"ס):
 הקריצה כ
 חוק הקלו
 יום ביומ
 שינוי נוסחאות
 פנחס שקשו
 היושבים בק
 הפסח שבאי
 כל עוד שהו
 משום דיבור
 עשרונים לא
 כדמשמע לו
 ולא מנינו ש
 מפורש צפ'
 חגיגה שיש

הזה, ופי
 לז. מוז
 מועד קי

לקט בהיר

רש"י

משא"כ כאן ציוה"כ (ג"א), ומה שאמר רבינו "בחפלה"
 צמ"כ אינו, אבל התנה ר' עקיבא סבר כן צמ"ה ל"ב,
 ופירושו שמנריך מקדש ישראל ויום הכפורים
 (צל"ד): (מה) שאפשר שפירושו גלות, נכרת ממקום
 זה למקום זה, וכמו שכתב רבינו לעיל כ"ב ג': (מו) יש
 גורסים "וכל" מלאכה צוא"ו, ואז שייך על פסוק כ"ח,
 והיומר קרוב בלא ווא"ו: (מז) ד' לאוין כתובים במלאכת
 יוה"כ, (ח) פ' אחרי ט"ז כ"ט וכל מלאכה לא תעשו, (צ) כאן פסוק כ"ח וכל מלאכה לא תעשו, (ג) כאן פסוק ל"א כל מלאכה
 לא תעשו, (ד) צפ' פנחס כ"ט ז' כל מלאכה לא תעשו: (מח) ונריך קרא יחירה על מלאכת לילה, משום דכתיב "יום" ובכל
 מקום דכתיב יום בין במזמור עשה ובין במזמור לא תעשה (אם אין קרא לרבות לילה) אינו שייך רק ביום, וכן הוא בעניני
 יוה"כ שנריך קרא, וכן בשבת, ובכל מקום (ב"ב), ונפרט כאן דכתיב "בעצם" היום הזה בין בצאהרה ובין בעושה, שפירושו
 בעצמו של יום, כלומר יום ממש (ונריך לכתוב בעצם כדי למעט תוספת יוה"כ מלאו וכתת) ודאי שיש לטעות שאין איסור
 מלאכה בלילה ונריך לרבותה (רא"ם), ואחר שנמכרה נמכר שפי' תיבת יום יום שלם דהיינו מעת לעת: (מט) הנה צפ'

אור החיים

אדון המאיר היום לסגל סגל דבר זה: לד. הזה חג הסוכות. צחורת כהנים דרשו יתור

כָּל-זְכוּרָה אֶל-פְּנֵי הָאֵדָן | יְהוָה: יֵה לְאֵד
 תִּזְבַּח עַל-חֶמֶן דְּסִזְבְּחֵי וְלֹא-יִלִּין
 חֶלְבֵי-תִנּוּי עַד-בֶּקֶר: רֵישׁ רֵאשִׁית בְּבוּרֵי

דְּכוּרָה קָרַם רַבּוֹן עֲלֵמָא יֵי: יֵה לְאֵד
 תְּבוּם עַל חֶמֶע דִּם פִּסְחֵי וְקָא
 יְבִיתוֹן בְּר מִן מְדַבְּחָא תִרְבִּי
 נִכְסַת חֲנָא עַד צִפְרָא: יֵט רֵישׁ

בְּבוּרֵי אֶרְעָה תִּתִּי לְבֵית מ
 רֵי: אֶלְקָה לָא תִיבְלִין
 בְּחֶלְבֵי: כִּי הָא אֲנָא שְׂלַח כ
 קְדָמְךָ לְמַטְרָה

לקט בהיר

רש"י

רש"י

זיכורים וכו' למקדש ולירושלים, משא"כ בשמיטה שאין חובות הגם שינסג למועדות אבל פטור הוא מלעלות, ת"ל (לבוש): מגו ב' דברים השמיענו, הא' שזכר או זכור פ"י אחד להם הגם שהם ב' משקלים, והב' שאין כינוי הכ"ף פירושו זכרים שכן, שהלא הכחוז מדבר לכלל ישראל וא"כ יהיו הזכרים חוץ מישראל, וזה אינו, גם אין לומר שהם הקטנים, א"כ הקטנים יהיו חייבים וגדולים פטורים, אלא ודאי פירושו זכרים שכן, כלומר כל זכר שבין עם ישראל: מד) תיקון כמה דברים, א) אמר תשחט במקום תזבח, שזכיחה יוכל להאמר על תקון הקרבן בכלל, לזה אמר

רגלים ממקומן (מכיל): כל זכורך. הזכרים שזבך (יח) לא תזבח על חמץ וגו'. לא תשחט את הפסח (ד) ז"ד בניסן עד שחצער החמץ (מכיל) - פסחוס (י): ולא ילין חלב חגוי וגו'. חוץ למזבח (י) (אונק) - מכיל): עד בקר. יכול אף על המערכה יפסל בלינה תלמוד לומר (ויק ר' ב) על מוקדה על המזבח כל הלילה (מכיל): ולא ילין. אין לינה אלא בעמוד השחר, שנאמר עד בקר, אבל כל הלילה יכול להעלותו מן הרגפה למזבח (ברכות ב): (יע) ראשית

בְּבוּרֵי אֲדַמְתָּךְ. (י) כִּילְדָּמְךָ
 הוּאֵה תְּחִלָּה שְׂזַכְרָה כּוֹר
 וּמִקְדִּישָׁה (י) (בְּכוֹרִים ג' א')
 מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין (י) הַאֲמֹרֵי
 אֶרֶץ חֲטָה וְשֵׁטוּרָה וְגו' (בְּכוֹרֵי
 אֶף עֵגֶל וְכֶבֶד בְּכֹלֵל גְּדִי (חֲלוּקֵי
 וְלֶד רָךְ), מִמֵּה שֶׁחֲטָה מוֹלֵחַ
 שְׂפָחוֹז גְּדִי וְהוֹלֵךְ לְפָרֶשׁ אֶח
 גְּדִי עֲזִים (שֶׁס כ"ז ע'), לְלַמְדָּךְ
 סַחֵם אֶף עֵגֶל וְכֶבֶד בְּמִשְׁמֵי
 בְּחֹרָה, אֶחָד לְאִיסוֹר אֲכִילָה
 וְאֶחָד לְאִיסוֹר בּוֹשֵׁל (מכיל)
 אֲנָכִי שְׂלַח מִלְּאֲדָךְ. כֹּאֵן נִי

שאפילו על השמיטה לבד חייב שהרי במקום אחר (ל"ד כ"ה) נאמר לא תשחט, ב) אמר את הפסח במקום זבחי, שאין זבחי אלא פסח שזמנו קבוע אחר זיעור חמץ, ג) אמר ז"ד בניסן, שאם שחט פסח שלא בזמנו אינו חייב על לאו זה, ד) אמר עד שחצער החמץ, שאין פ"י על חמץ על פת חמץ ממש שיזוב הדם עליו, אלא כאילו אמר על חמץ שברשותו, ה) גם תיקון זה שאין הלאו הזה על קיום החמץ שהמקיים חמץ אחר שש הוא באיסור תורה ולא בלאו, אלא הלאו הוא שמיטת הפסח, כלומר אם לא זיערת החמץ אל תשחט (רא"ם): מה) פ"י קרבנות שנשחטו כל היום ונזרק דמם קודם שקיעת החמה לא ילוגו חוץ למזבח, אלא יעלה אותן על המזבח קודם עמוד השחר, ואם לא עשה כן נפסלו מלהעלות עוד, אבל אם העלה אותם קודם עלות השחר ולא נשרפו לגמרי אלא אחר עמוד השחר לית לן בה ולא נפסלו ואין צריך להסירן, ואין צריך להעלותן במקום שיהא שהות להשרף קודם עלות השחר, וכן שנינו בצריחת דזבחים פ"ו. איתמר איברים שלנו בצורה מקטר והולך כל הלילה לן בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם עכ"ל, ואח"כ מקשה דלמא לא כן הוא אלא פירושו לא ילין אפילו על המזבח, לזה חירץ הרי כתוב בפ' זו על מוקדה על המזבח, כל הלילה" הרי שעל המזבח לא נפסל אפילו כל הלילה, אלא ודאי מה שאמר הכתוב כאן שנפסלו בלינה דוקא חוץ למזבח כמו שאמרנו, ואח"כ כחור ומקשה על עצמו, מאן יימר לן שפירושו הפסוק בפ' זו הוא שיעלה אותם כל הלילה, אפשר שפירושו שהיו שם כל הלילה והוא יעלם קודם הלילה שזקיעת החמה כדי שהיו נשרפים והולכים כל הלילה, וכשיגיע עלות השחר לא יהיה נשאר כלום, ע"ז חירץ שאין לומר כן, שהרי הוכחנו שפסוק זה מייירי חוץ למזבח ונאמר בפסוק זה לא "לין" שפירושו תיבת ילין בעמוד השחר, הרי לך שיכול להיות חוץ למזבח עד קודם עלות השחר אפילו רגע, א"כ פסוק זה מכריע את הפסוק שבפ' זו שאין צריך להעלותו קודם הלילה, אלא פירושו הוא העולה כל הלילה שיכול להעלותו כל הלילה ולא שצריך להיות על המזבח כל הלילה (מ"ל), ומה שאנינו בפ"כ שם שיהא

אומר עו או עזים, ואם רגונו דווי ונקט חד מנייהו ואנו ידענו שאי שמו המיוחד למינו (ג"א), ואחר שדיבר הכתוב בזהו והרגיל באו אכלו או נהנה ממנו, וזה מתור שמקור האיסור ושורשו היא הז' ואדרבה אם יאמר לא תאכל בשר

אור החיים

שהביאה שליש ביד גוי"י) לא יביא ממנה זיכורים: אומרם (יומא ב'). ביתו זו אשתו, ודייק לומר בית י"ט. ראשית. זכורי וגו'. ר"י) אולי שירמוז שלא ישחית זרעו ושחיהב טיפה ראשונה שתלא ממנו מוצאת בית ה' על דרך כחי וראשית אוני, וגמר אומרנו לא תבשל גדי בחלב

אמו לרמוז סוד גדול כי הם מיחת הקטנים מבין שדי הדבר באומרנו בפסוק (מיכ) פרי זעני חטאת נפשי כי נצרא ממנו משחית רע וב הילד, והם נפשות העשוקו הקדוש (ח"א רי"ע), ומי זכוריו בית ה', וכפי דרך

אור בהיר

רי"ז) על כן אמר חובת זכורי שגם בשעת זיכור צריך להיות מעשיך. - ושם בגמרא אמרו מנחת עומר והוא הדין זיכורים. (ריח) בא לתרץ שייכות לא תבשל גדי לזכורים, בשלמא זכורים עצמו שייך למועדים. רי"ט) כלומר אשה יראת ה'.

רי"ב) ופירושו הכתוב לא תבשל, אל נ

אֲדַמְתֶּךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְאֵ-
 תְּבַשֵּׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ: פ שִׁי ב הַנֶּה
 אֲנֹכִי שִׁלַּח מִלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשִׁמְרֶךָ

בבורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא-
 תבשיל גדי בחלב אמו: פ ששי ב הנה
 אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך

לקט בהיר

רש"י

ונתנס מצוא השמש והס מתעללים והולכים כל הלילה זהו
 לכתחילה ולמנוחה מן המנוחה (ד"ד): מו) בקצת ספרים
 כתוב כאן אף השביעית חייבת בציכורים, אבל טעות ושיבוש
 הוא ותלמיד טועה כחזה שנאמר אלל ציכורים אשר נתח לי
 ואין הארץ ופירוטה נמוגים לנו בשמיטה, ונדברי רז"ל לא
 מוכר רמו מזה (רא"ם - ג"א - אוה"ח - ד"ד): מז)
 פי' היאך יודע איזהו ראשית (במ"ח), ולשון המשנה כילד
 מפרישין הציכורים: מח) פי' אומר הרי אלו ציכורים
 (ביכורים פ"ג מ"א): מט) שלמדין מגזירה שזה ארץ
 ארץ, וזה מיושב יתור חיצת אדמתך (במ"ח): נ) אמת
 הדבר שחיצת "גדי" לא נאמרה בשום מקום רק על מין העז
 (וכמו שטען ראב"ע ז"ל), אבל גם זאת אמת שאין חיצת גדי
 שם המין, אלא שם המין עז, ושם המין השני צהמה דקה
 כבש, ועגל היא שם ולד רק צהמה גסה, וזה שכתב רבינו
 בשם רז"ל, שאם רצון הכתוב לאסור דוקא מין העזים היה
 אומר עז או עזים, ואם רצונו דוקא לאסור עז רק היה אומר גדי עזים, אלא פשוט הוא שכונת הכתוב לאסור ולד רק בחלב
 ונקט חד מנייהו ואנו ידענו שאין חילוק צנייהם, וראיה לזה שכל מקום שרצון הכתוב לציין שם המין לא נמנע מלומר גם
 שמו המיוחד למינו (ג"א), ואחר כל זאת לא רק ולד רק ישנו בשר בחלב אלא כל צהמה מדאורייתא אפילו שור הגדול, אלא
 שדבר הכתוב בהווה והרגיל באוכלי טרפות לבשל הולד רק בחלב (במ"ח): נא) פי' אחר שבשלו עובר בלאו יחירה אם
 אכלו או נהנה ממנו, וזה מתוך מה נשתנה שהניח הכתוב איסור זה בלשון בישול ולא אמר לא תאכל בשר בחלב, מפני
 שמקור האיסור ושורשו היא הבישול והאכילה היא חוספת איסור הבא מחמת הבישול, ואין לעשות מהם צ' איסורים,
 ואדרבה אם יאמר לא תאכל בשר בחלב יהיה כעין סתירה שמשמע שהבישול מותר, כי איך יזהר על אכילה, הלא אין שייך, כי

בבורי אדמתך. (טו) כילד"ט, אדם נכנס לתוך שדהו
 רוחה תאונה שבכרה כורך עליה גמי לסימן
 ומקדישה"ט) (בכורים ג' ה'), ואין בכורים אלה
 משבצת המינין"ט) האמורים במקרא (דבר' ה' ה')
 ארץ חטב ושטורה וגו' (בכורים ג' ט'): לא תבשל גדי.
 אף עגל וכבש בכלל גדי (הולין ק"י): שאין גדי אלא לשון
 ולד רק"י, ממה שאתה מולח בכמה מקומות בתורה
 שכתוב גדי והולך לפרש אחריו עזים, כגון (ברא' ל"ח
 ט"ו) הנכי שלח גדי עזים, את גדי העזים (בס"ט), שני
 גדיי עזים (בס"ט ע"ג), ללמדך שכל מקום שנאמר גדי
 סתם אף עגל וכבש במשמע, ובג' מקומות נכתב
 בתורה, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה"ט)
 ואחד לאיסור בישול (מכיל' - חולין קע"ו): (כ) הנה
 אנכי שלח מלאך. כאן נכתבו שתידין לחטוא

אור החיים

תבשל וגו' עם הציכורים, להאמר בשר בחלב אסור
 צהנאה (חולין קי"ד): שהוא עיקר ההלכה נכתוב
 לסומכו עם הציכורים להיות שהם אסורים
 צהנאה, (שלא כדרך אכילתן) (רמב"ם פ"ב י"ט)
 ועיין בספרי פרי תואר:
 ב. הנה אנכי וגו' י"א) פירוש מלאך זה הוא
 המלאך הגואל את האבות לא משרת
 ממשרתיו אלא מלאך גדול כידוע למשכילים כי אין

אמו לרמוז סוד גדול כי המשחיתים זרעם סוצים
 מיתת הקטנים מצין שדי אמת"י, וכמו שפירש
 הדבר באומרו בפסוק (מיכה ו') האתן צכורי פשעי
 פרי בטני חטאת נפשי כי כשהאדם משחית זרעו
 נצרה ממנו משחית רע והוא שולט אחר כך בצן
 היולד, והם נפשות העשוקות כאמור בספר הזהר
 הקדוש (ח"א רי"ט), ומי גרם זה שלא הביא
 צכוריו בית ה', וכפי דרך הפשט טעם סמך לא

אור בהיר

ר"ב) ופירוש הכתוב לא תבשל, אל תהי' גורם מיתה לגדי כשיגוק חלב אמו. רב"א) הלא ידוע שאין אנו תחת מלאך או שר כאומות

לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים: ם שלישי ה כי תבנה
 בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֵה לְנֶגְדְךָ וְלֹא־
 תֵשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל
 מִמֶּנּוּ: ך לא תזרע ברמך בלאים פך
 תִּקְדָּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע
 וּתְבוֹאֵת הַכֶּרֶם: ם לא תתחרש
 בְּשׂוֹרֵי־וּבְחָמְרֵי יַחְדָּו: ך לא תלבש

לך ותוריד יומין: ה ארי תבני
 ביתא חדשא ותעבד ותקרא
 לאגרה ולא תשוי חובת דין
 דקטול בביתך ארי יפל הנפל
 מנה: ט לא תזרע ברמך ערובין
 דיקמא תסתאב דמעט זרעא די
 תזרע ועללת ברמא: י לא תרדי
 בתורא ובחמרא פחדא: יא לא
 תלבש שעמנאז עמר וכתן

לקט בדור

רשי

(ב"ב: יג) אבל הפסד מה ששלה את האם, וכן הפסד הזמן לא נחשב, כי מניעת הרווח לא נקרא חסרון כיס (מ"ל: יד) מציא דרוש סמיכות זה משום לשון הכחוז שאמר כי תבנה בית חדש וכי הישן אין צריך מעקה וכי דוקא בונה, ואם קנה או ירש פטור, היל"ל תעשה מעקה לגג ביתך (מ"ל), ויש מפרשים שאין צריך לחפש טעמים, כי אפילו מאן דלא דרש סמוכים במשנה תורה דרש, כי סגרא קרובה היא לומר טעם מרע"ה לחזור ולשנות מלות אלו דוקא כדי לסמכן באופן זה (במ"ח: טו) אין רגונו לומר שתיבת מעקה גזר מתיבת תיק, כי זה רחוק, אלא מציא ראיא מאונקלוס על הענין שמעקה היא דבר המשמר מה שבחוכו, ואמר שתיקא בארמי כמו תיק בעברי, אבל מעקה אין לו דמיון במקרא (רשב"ם - ראב"ע), ויש אומרים שהוא מלשון עקה שהוא מכשול מסגר ומזודה, כמו (תה' ס"ו י"א) שמת מועקה במתנינו - ומעקה לאו דוקא ה"ה כל מין מזיק כגון כלב רע וסולס רעה (חזק'): טז) זה יהיה פי' תיבת הטופל המיומר, גם התחיל בלשון עמיד יפול וסיים בלשון הווה הנופל, שראוי הוא ליפול גם עתה קודם מעשיך, אלא שעמיד הוא ליפול על ידך, ואעפ"כ עונש ופגם הוא לך שנכשל בר נש על ידך:

מלוח קלה שאין צה חסרון כיס" חמרה חורה למטן ייטב לך והארכת ימים קל וחומר למתן שכרן של מלות חמורות (ספרי - חולין קמ"ג): (ח) כי תבנה בית חדש. אם קיימת מלות שלוח הקן סופך לבנות בית חדש" ותיקיים מלות מעקה שמלוח גוררת מלוח (אבות ד' ז') ותגיע לכרס ושדה ולגדיים נאים, לכך נסמכו פרשיות הללו (תנ"ח): מעקה. גדר סביב (לגג), ואונקלוס תרגם תיקא, כגון* תיק"ט שמשמר מה שבחוכו: כי יפל הנפל. ראוי זה ליפול"ט ואף על פי כן לא תתגלגל מיתתו על ידך, שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחוצה על ידי חייבי" (ספרי - שבת ל"ג): (ט) בלאים. חטה ושעורה"ט וחזקן במפולת יד (ברכות כ"ג): פן תקדש. כתרגומו הסתאב, כל דבר הנחשב על* האדם צין לשבח כגון הקדש צין לגנאי כגון איסור* נופל בו לשון קדש, כמו (ישעי"ה ס"ה ה') אל תגש* צי כי קדשתיד"ט: (המלאה. זה מילוי ותוספת"ט) שהזרע מוסיף: (י) לא תחרוש בשור ובחמור. הוא הדין לכל שני מינים שבטולם"ט (ב"ק

שינוי נוסחאות * כעין * מן * דבר איסור * תנע

יז) אין זה אומר שזה עונשו על שלא עשה מעקה, הוא עבר על מלות עשה ולא תעשה הגם שלא נעשה שום מכשול (ודלא כש"ח) ויקבל עונשו, אלא מאחר שלא עשה מעקה והניח מכשול נעשה רשע וחייב ואין ראוי עוד שיליוהו מן השמים מתקלה ומכשול: (יח) זה פי' תיבת בלאים, שפירושו עירוב צ' דברים ולא דוקא חטה ושעורה אלא דוגמא נקט, וחזקן פירושו זרע הענבים שממנו נומח הגפן, ואם היה הכחוז אומר לא חזרע, "בכרמך" בלאים היינו אומרים פירושו שהכרס כבר מגודל חזרע צו צ' מינים, או יאמר כרמך לא חזרע בלאים כמו שאמר (ויק' י"ט י"ט) שדך לא חזרע בלאים, ומדאמר לא חזרע כרמך הרי עתה חזרע גם את הכרס ביחד עם הב' מינים, וזה פי' במפולת יד שמערב ג' מינים ביחד ומפיל אותם מידו באדמה, וזה עובר בשני לאוין, לאו זה, ולאז דשדך לא חזרע בלאים כדאיתא בספרי, עוד יש חילוק, שכלאי כרס אסור אף בהנאה: (יט) הרשעים אומרים ללדיק אל תגע צי כי אני אסרתך וטמאתך, כלומר אני הלדיק ואתה הפסול והעמא לזה אל תגע צי: (כ) פי' מן החטה שבאדמה נומח קש וצראשו שזולת המלאה מחטים, כלומר יאסרו החטים והשעורים שימחו, וכן תבואת ענבים שיגדלו בכרם: (כא) דלמדין שור שור

מחבר פחדא
 לך על ארבע
 תכסי בה:

י"ד), והוא כ
 צהולכת שום
 לשון עירוב, ו
 עווי ונח"ב):
 הכלאים (ספר
 שינוי נוסחאות * דרש
 (מ"ל: כג)
 עצמו היל"ל מ
 שאסרתי לך שע

יג. כי יקח
 אדכ
 החורה כלאומ
 על המנחיה, ו
 זאת החורה
 עליהם אורה
 ושנאה פירו
 כמשפט, וכש
 נעורים משני
 לריק למחיה,
 לימודה הגם
 פרנסה טוב
 שרחקוה וא
 מלאים כל
 דברים, והוא
 הזאת לקחת
 שאומר ואק
 לשון חזק כ
 אחרים למא
 שהוא הנקרי

הנקראת אל
 שקר דובר, והל

ספר
שאגת אריה

חלק ב

זה ספר תולדות אדם הגדול בענקים ארי' דבי עילאי נודע ביהודה
 ובישראל גדול שמו ה"ה הגאון העצום שר התורה מאיר עיני דגולה
 מרנא ורבנא רבי ארי' לייב בהגאון מזה"ר אשר זצ"ל

אשר היה אב"ד ור"מ דק"ק וולוז'ין
 ואח"כ עלה ונתעלה לכהן פאר בק"ק מיץ המעטירה יע"א
 בעמח"ס טורי אבן וגבורת ארי
 אשר ממנו ישקו כל העדרים עדרי צאן קדשים

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת בהגה"ה מדוייקת
 בתוספת הערות והארות, ביאורים ומראי מקומות

בעזרת החונן לאדם דעת
 גרשון חנוך העניך הכהן אייכארן
 מח"ס עבודת היום, חוקת הפסח, משפט התרועה, לקיחה תמה, הגיון הלב, בית דבר

שנת תשע"ו לפ"ק

פי שפטור עליהן ביה"כ, איסורא מיהא איכא ואפי' לרפואה בחולה שאין בו סכנה אסור, כנ"ל.

והשתא נקטינן דאוכלין שאינן ראויין לאכילה, וכן משקין שאינן ראויין לשתייה, אף על

סימן עו

בענין אכילה שלא כדרךנו ביה"כ

דתניא הבא על אשת אחיו שהיא אחות אשתו כו'. ודבריהם דחוקים מאד כמה שפי' שם טעמא דהביא הגמ' הכא והתם להא דר"ש דאוכל נבילה ביה"כ דאינו אלא איסור כולל, ולא הביא הא דהבא על אשת אחיו שהוא איסור מוסיף.

ולדידי לק"מ דע"כ ר"ש ל"ל איסור מוסיף, דיוה"כ הוי איסור מוסיף לגבי איסור נבילה, משום דקי"ל בפרק כ"ש כל האיסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן, וטעמא משום דאכילה כתיב בהו, והא וודאי גבי יוה"כ דלא כתיב ביה אכילה^א, אלא כל הנפש אשר לא תעונה אפי' אם אכלן שלא כדרך אכילתן כגון אוכל חלב חי כדאמרינן התם^ב, וכ"ש בשר בהמה

והואיל⁷⁶ ואנו עוסקין בענין זה אמרתי להעתיק מש"כ בחידושי. גרסינן בספ"ה דמסכת כריתות (דף כ"ג) א"ל רבא לר"נ, ומי אר"ש איסור חל על איסור, כלומר דמחייב התם במתני' משום נותר אחלב, והא תניא אר"ש האוכל נבילה ביה"כ פטור, וכתבו התוס' וא"ת מאי פריך דילמא שאני גבי יוה"כ מש"ה לא חל על איסור נבילה, משום דאינו רק איסור כולל, אבל הכא גבי נותר ה"ל איסור מוסיף דחמור מאיסור כולל כדאמר לעיל, וכן בפ"י יוחסין (דף ע"ז) דקאמר כה"ג הבא על אחותו אלמנה, אין איסור אלמנה חל על איסור אחותו, וקאמר רב ששת הא מני ר"ש הוא, ומאי מיייתי דילמא שאני יוה"כ דאיסור כולל הוא, אבל באיסור מוסיף מודה ר"ש. וי"ל דהש"ס ידע דר"ש לית ליה אף איסור מוסיף

ראוין באכילת יוה"כ, היינו משום דבאזהרת אכילה ביה"כ היה מקום לומר דעדיף בו כח האיסור בשלא כדרך הנאתו יותר מבכל שאר איסורים, דהא אנו רואין דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, ובכל זאת אנו קיימינן כאביי וכו', ולפיכך גם באזהרת אכילה ביה"כ דלא כתיב בו ג"כ לשון אכילה בתורה, רק מועניתם את נפשותיכם, ומכל הנפש אשר לא תעונה נפקא לן כרת דאכילה ביה"כ, והוי אמינא דכיון דלא כתיב באזהרתו לשון אכילה יהיה חייב בו גם שלא כדרך הנאתו, וכמו בבשר בחלב וכלאי הכרס, ואף אם אכל אוכלין שאינן ראויין חייב, לכן קמשמע לן מתניתין דאף דלא כתיב ביה אכילה, בכל זאת כיון שאינו חייב כרת על ארבעה העינוים האחרים רק על עינוי דאכילה לבד, וכל אכילה שלא כדרך הנאתו לאו אכילה הוא, על כן אם אכל ביה"כ אוכלין שאינן ראויים אין זה עכ"פ בכלל אכילה ופטור, ע"כ.

ב. עי' בקונטרס אחרון אות כ"ט

א. אולם יעוי' היטב בסוגיא דיבמות דף מ', דקאמר הגמ' ואכילה גסה מי שמה אכילה, והאמר ר"ל האוכל אכילה גסה ביה"כ פטור, הרי שהביא הגמ' ראייה דאכילה גסה לא שמה אכילה מהא דפטור ביה"כ, ובאמת כבר הקשה הריטב"א ע"ז דהא התם לא איסור אכילה הוא, וז"ל "וא"ת והא ביום הכיפורים לא כתיבא אכילה אלא עינוי ודלמא משום הכי פטור דאכתי איכא עינוי ואע"ג דעבד אכילה, י"ל דהא מוכחינן התם מקראי [דעינוי] דאכילה אקרי עינוי והרי הוא כאילו אמר תענו את נפשותיכם מאכילה, אלא ששינה הכתוב במשמעו וכדי שלא יתחייב בכזית אלא בככותבת", ע"כ. הרי דס"ל להריטב"א דהאיסור עינוי ביה"כ הוא איסור אכילה ממש והוי כאילו כתוב שם לשון אכילה, ודוקא לענין שיעורא שינה הכתוב לשונו, ולכן שפיר מיייתי הגמ' ראייה מיניה לשאר דיניה אכילה. ועי' בערוך לנו ביבמות שם שתי' בע"א.

וכע"ז כתב בספר יד המלך על הרמב"ם הל' שב"ע פ"ב, וזהו דאיצטרך המתניתין להשמעינו דין זה של אוכלין שאינן

מוסיף אחפצא, דנבילה שלא כדרך אכילתן שריא משום דאכילה כתיבה בה, ואם אכלה חי פטור, ומשום יוה"כ חייב, ומדפטר ר"ש אוכל נבילה ביוה"כ, ש"מ דאפי' באיסור מוסיף לית ליה איסור חל על איסור¹.

L

חי כמ"ש התוס' שם¹, אפ"ה חייב משום לא תעונה דיה"כ, ובפרק בתרא דיומא (דף פ) לא פטרינן אלא באוכל אכילה גסה ביוה"כ משום דכתיב אשר לא תעונה פרט למזיק, אבל שלא כדרך אכילתן דאינו מזיק הא וודאי חייב². הרי איסור יוה"כ הוי איסור

"דלעולם יש לומר דשלא כדרך אכילה לא מיחשב כלל אכילה גם גבי תרומה, ואפ"ה צריך להרמב"ם למיהב טעמא באוכל יותר מכדי שובעו וקץ באכילתו שפטור מטעם פרט למזיק עצמו, דמשום שלכד"ה ליכא למיפטר דאף שהוא קץ באכילה זו מ"מ לא מקרי זה שלא כדרך אכילה הואיל ומיחשב אכילה לשאר אדם שאינו שבע, ושלא כדרך אכילה הוא דבר שאינו מדרך אכילה לכל אדם כגון אוכל חלב חי או דבר שהוא מר ביותר וכדומה שאינו ראוי לאכילה לשום אדם זה לא מקרי אכילה כלל, אבל דבר שאינו ראוי לאדם אחד מחמת שהוא שבע לא יצא מכלל אכילה כיון שאכילה זו מיחשב אכילה לכל אדם שאינו שבע, ולכן צריך לטעמא דפרט למזיק דהיינו שמזיקר", ע"כ. וכן השיג שם על שיטת השאג"א כאן דס"ל דגבי יוה"כ דלא כתיב ביה אכילה אפי' אם אכלן שלא כדרך אכילתן חייב, ודוקא אוכל אכילה גסה פטור משום דהוי כמזיק, ולפי הנ"ל יש לדחות דהא דהוצרך לפטור אכילה גסה משום דהוי מזיק, לאו משום דחייב משום של"כ, אלא משום דאכילה גסה לא חשיב של"כ, דאף שהוא קץ באכילה זו מ"מ לא מקרי זה שלא כדרך אכילה הואיל ומיחשב אכילה לשאר אדם שאינו שבע וכנ"ל. וכן הוא שיטת הכתב סופר ס' ק"א לפטור אכילה של"כ ביוה"כ. ועי' ריטב"א ביבמות דף מ'.

ג. מ"ש בשם התוס' דבשר חי חשיב שלא כדרך אכילה, יעוי' בשו"ת בנין ציון סי' ל"ה שמסתפק במי שאכל ביוה"כ ככותבות בשר חי אם חייב עליו, דיש לפטור משום דהוי אוכלין שאין ראויין לאכילה, וכ"מ מתוס' פסחים דף כ"ד שכתבו דהא דאמר בחולין אכל צפור טהורה בחייה בכל שהו, במיתתה בכזית, דמשמע דראוי לאכלו חי, שאני עוף שהוא רך וחזי לאומצא וחשיב כדרך הנאתן, הרי משמע שרק בשר עוף שהוא רך מקרי חזי לאכילה כשהוא חי, משא"כ בשר בהמה חי. ואח"כ העיר מהא דאמרינן ביומא דף פ: אכל אומצא ומילחא מצטרף, ודחי דמיירי דוקא בעוף דרכין, או דמלות כרותה ונעשה ראויה לאכילה. ובאמת אף דרש"י כתב בשבת דף ק"מ דאומצא היינו בשר חי, אבל הרמב"ם בהל' שב"ע פ"ב ה"ז כתב אכל צלי במלח מצטרף המלח לבשר, משמע שהוא מפרש דמיירי כאן בבשר צלי. וכן עי' בקידושין דף ל' דמשמע ג"כ דשייך לשון אומצא אפי' בשאינו בשר חי. ועי' בשיח יצחק שתמה על הרמב"ם למה הוצרך לפרש בשר צלי. ונראה שטעמו הוא דס"ל דבשר חי לא חשיב אוכל, והוי כאוכלים שאינם ראויים. ועי' בביאור הלכה סי' תר"יב ד"ה אכל.

ובמנחת חינוך מצוה ז' אות ג' הביא בשם הכרתי ופלתי שסובר דאכילת בשר חי הוי שלא כדרך אכילה, אבל הוא חולק עליו מהא דאמרינן דהיו אוכלים בשר קדשים כשהיה חי, ואע"ג דאיכא מצות אכילה, וע"כ אכילת בשר חי חשיב כדרך אכילה. ויש לדחות ראיתו ע"פ מ"ש הבית הלוי ח"ג סי' נ"א דאע"ג דלגבי כל עניני אכילה שלא כדרך אכילה לא חשיב אכילה, מ"מ לענין אכילת קדשים מתקיימא המצוה אפי' שלכד"א, דדוקא בשאר איסורים ובשאר מ"ע דעיקרו של דין אכילה הוא מצד האוכל ולכן כל שאכל שלא כדרך אכילה לא מקרי אכילה לגביה, אבל מ"ע דאכילת קדשים עיקר מצותה הוא שיהא נאכל, ולכן לא בעי נמי דוקא כשיעור כזית, ועי"ש שהביא ראייה לדבר הוא מהא דמצינו במנחות דף צ"ט דהבבליים היו אוכלים אותו כשהוא חי, אע"ג דבשר חי הוי שלא כדרך. הרי דס"ל כדעת הפלתי דבשר חי מקרי שלא כדרך אכילה ואפ"ה יוצא בו מצות אכילת קדשים. ועי' בדברי יחזקאל סי' ט"ו ובהגה"ה שם.

ד. ועי' בשו"ת נודע ביהודה מה"ת או"ח סי' קט"ו (תשובה מבן המחבר) שהביא בשם הצ"ח להוכיח דחייב קרן וחומש אפי' אם אכל שלא כדרך הנאתו, דהא כתב הרמב"ם דבאוכל אכילה גסה פטור מפני שהוא מזיק את עצמו, מכלל דאם אינו מזיק אע"פ דהוי שלא כדרך הנאתו חייב, דהא אכילה גסה בודאי הוי נמי שלא דרך אכילה. וכתב ע"ז

ה. ובספר כתר המלך הל' מאכ"א פ"ט ה"ו כתב על דברי רבינו, "והנה לפי מאי שהבאתי לעיל בפ"ה מהל' יסודי התורה דברי המהרש"ל והריב"ל בפ"ג דשבועות דכתבו שם דר' שמעון דאית ליה כל שהו למלקות, חייב נמי אף שלא כדרך הנאה, דלא גרע מכל שהו, וא"כ ליתא ראייה מר"ש לזה, דהא לר"ש אף על נבלה חייב שלא כדרך אכילה, וא"כ לא הוי איסור מוסיף, אך המהרש"א שם חולק על זה, ע"כ. ויעוי' במהרש"א שבועות דף כ"ג, ובכתב סופר סי' ק"א.

ו. קונטרס אחרון: ובפרק בתרא דיומא לא פטרינן אלא באוכל אכילה גסה אבל לא שלא כדרך אכילה דאינו מזיק וודאי חייב. ראיתי בני"ב מ"ת סי' קט"ו שכתב שאין מזה ראייה דהא דאכילה גסה לא שמה אכילה הוי רבותא יותר דה"א כיון דאכילה הוא וגבי אכילה לאחר שאינו שבע כ"כ מיקרי אכילה וליחייב קמ"ל פרט למזיק משא"כ שלא כדרך אכילה שאינו ראוי לשום אדם גרע טפי. ואני שמעתי ולא אבין לה מאחר דאפי' בתרומה דכתיב בה אכילה ממעטינן אכילה גסה אף שהוא אכילה לאחר מכל שכן ביו"כ דקפיד רחמנא בעינוי ויתובי דעתא די"ל דאכילה גסה בכלל עינוי כיון דלא נתיישבה דעתו ואדרבא שהזיקו נמי ומה בזה שהוא אכילה לגבי אחר כיון שאין לזה יתובי דעתא כלל וא"כ יותר הוי להו לחז"ל לומר פרט שלא כדרך אכילתו ומכל שכן מזיק דפטור אלא

שיל"ת

ספר

שאלות ותשובות

כתב סופר

השלם המפואר

מרבינו גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשיו,
בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, ריש מתיבתא וריש גלותא,
מאור ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבינו **אברהם שמואל בנימין סופר** זצוק"ל
אב"ד וריש מתיבתא דק"ק פרעסבורג המעטירה, ושם חלקת מחוקק ספון, זי"ע

מהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת, באותיות מאירות עינים,
בתוספת תיקוני טעויות על פי הגהה מדוייקת, קיטוע ופיסוק,
פתיחת ראשי תיבות, תוספת מראי מקומות, ציוני השוואות, הערות והארות

◆ ◆ ◆
ליקוטי הערות

יוצא לאור על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשע"ד

שאני יום הכיפורים דתליא ביתובא דעתא דגברא, ולכן שיעורו משונה מכל שיעורים, דפחות מכותבת ומלא לוגמיו לא מיתבי דעתא, וכך שיערו חכמים, כן בשלא כדרך הנאה, שאין דרך בני אדם לאכול אם יערב בו דבר מר כמו שכתב הרמב"ם, או אוכל בשר חי שאינו כדרך הנאה לא מייחב דעת האדם, והוא מעונה בזה עצמו שאינו אוכל כדרך הנאה של האוכלים, ובטלה דעתו ומעונה מקרי^[1], אבל באיסורי תורה דאסרה תורה חפצא אגברא, מנא לן לחלק בין אוכל כדרך הנאתו או לא, לולי דכתיב אכילה דלא אסרה תורה רק כדרך הנאה של המאכל, ובכלאי כרם ובשר בחלב דלא כתיב אכילה, מנא לן דלא אסרה תורה רק כדרך אכילתו, לכן אמר אביי חוץ מכלאי כרם וכו'.

והנה בש"ס יומא פ' ע"ב, אמר ריש לקיש האוכל אכילה גסה ביום הכיפורים פטור, דכתיב אשר לא תעונה פרט למזיק, מדאמר האוכל (אכילה) גסה ביום הכיפורים וכו' פרט למזיק, משמע דוקא אכילה גסה מפני שמזיק ממועט מלא תעונה, אבל כל שאינו מזיק לו הגם שאינו מתנהג, מכל מקום אינו מעונה וחייב, וכן משמע ליה לשאגת אריה דגריע מזיק משלא כדרך הנאה, ודוקא מזיק ממועט מלא תעונה, והדין עמו לכאורה י'.

אבל נראה לי לא מיבעי לשיטת רש"י (שס ד"ה אכילה), דנראה דסבירא ליה כל שאוכל כדי שבעו קודם שנכנס יום הכיפורים, ואינו תאב לאכול

ומשנה למלך כמו שכתבתי באורך י', ולפי מה שהוכחנו דעיקר כמשנה למלך, ותיקנו ראיותינו, איכא ראיא מתוס' דסבירא ליה דשלא כדרך הנאה ביום הכיפורים שוה לכל איסורי תורה, וראיה זו כראי מוצקת ומורה י'.

70 והא לך לשון הרמב"ם פ"ה מיסודי התורה הלכה ח', במה דברים אמורים שאין מתרפאים בשארי איסורים אלא במקום סכנה, בזמן שהם דרך הנאתן, כגון שמאכילים את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסת, או שמאכילים אותו ביום הכיפורים, אבל שלא כדרך הנאתן כגון שעושים לו רטיה וכו' או שמשקין אותו דבר שיש בהן מר מעורב עם איסורי מאכל, שהרי אין בהם הנאה לחיך מותר, ואפילו שלא במקום סכנה, חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שהם אסורים אפילו שלא כדרך הנאה וכו'. והנה מדכתב בזמן שהם כדרך הנאתן, כגון שמאכילים אותו שקצים ורמשים וכו', או שמאכילים אותו ביום הכיפורים, הרי מפורש בדבריו דביום הכיפורים דוקא כדרך הנאתן אסור מדאורייתא, וגם מסוף דבריו שכתב חוץ מכלאי כרם ובשר בחלב דאפילו שלא כדרך הנאה אסור, ולא כתב חוץ מיום הכיפורים, מפורש ושום שכל דביום הכיפורים שלא כדרך הנאה מותר, דלא כפשיטתו של שאגת אריה^[1].

אלא דטעמא בעי מאי שנא מכלאי כרם ובשר בחלב, דאסור אפילו שלא כדרך הנאה משום דלא כתיב ביה אכילה, מאי שנא יום הכיפורים דגם כן לא כתיב אכילה, וצריך לומר

והרי בב"ח חייב אף שלכד"א כדאיתא בפסחים הנ"ל, ולדעת השאג"א חשיב כה"ג כאיסור מוסיף, דמצד איסור בב"ח נאסר אף שלכד"א עיי"ש, וכמה אחרונים הוכיחו מזה דשלכד"א לא חשיב מוסיף משום שאינו עומד לכך, אך לדעת השאג"א ומרן דפשיטא להו דחשיב מוסיף תיקשי מסוגיא הנ"ל.

יג. ע"ע בזה בחי' חת"ס ליומא שם, שנשאר בצ"ע מסוגיא זו, דמאריכות לשון רש"י נראה דרק מזיק פטור, ולא כל שלא כדרך אכילתו עיי"ש.

יא. לדעת מהרש"א לר"ש לוקין בכל האיסורים באכילה שלכד"א, וא"כ אין איסור יוכ"פ מוסיף על איסור נבילה, אכן לדעת משל"מ דאף לר"ש אין לוקין על שלכד"א אלא אסור כמו חצי שיעור, א"כ שפיר חל איסור יוכ"פ אם נימא שחייב שלכד"א על נבילה, דכיון דאין בו אלא איסור בעלמא שפיר חל עליו איסור יוכ"פ, כמ"ש תוס' בשבועות הנ"ל, דשבועה חלה על איסור חצי שיעור אף לר"י שאסור מדאורייתא.

יב. בישועות יעקב סי' תרי"ב הוכיח מסוגיא דחולין קי"ג, דאיתא שם דאין איסור בשר בחלב חל על חלב,

מדע. הלכות יסודי התורה פ"ה

19

כפי רבי יעקב... דעבד כלום אסור וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ופגעו בהם עובדי כוכבים ואמרו להם תנו לנו אחד מהם והכירו אמונו וסם לנו נהרוג כלם

ואין צריך לומר שאין שמעתי אחרת... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ועל משה ששייב מימה... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

ה נשים שאמרו להם וכו'... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר... ודע דהא דלמחר שמעתי עכבר

בעזהש"ת

ספר

שאלות ותשובות

דברי יציב

אורה חיים

חלק ב'

אשר השאיר אחריו ברכה דבר ה' זו הלכה

כבוד קדושת עמרת תפארת ישראל והדרו

הגאון הקדוש שר התורה מגורה המהורה

רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא

מרן יקותיאל יהודה הלברשטאם וצוקללה"ה

אבדק"ק צאנז יצ"ו

עיי"ש, ויש לתלות הנ"ל ג"כ בזה דאי שייך באונס אין הקב"ה מביא תקלה י"ל ג"כ דמזיק ודו"ק. ובש"מ פנים מאירות, והוצא צפח"ש ריש הלכות טרפות, באחד שאכל עוף ואח"כ נמלא בזה טרפה דא"ל כפרה דהוי אונס עיי"ש. ויש לתלות בהנ"ל, דאי אונסא כמאן דעביד דמי י"ל דלריך משוזה וסגופים לעקור טבעיים הרעים שנקבעו בו ונתטמטס מוחו ולבו מאכילת טרפה, ועיין אברבנאל סוף פרשת שמיי.

ובתנחומא צפרשת שמיי סי' ו', אמר הקב"ה לישראל הזהירו עצמכם שלא לשקץ את עצמכם וכו', אל רבי מה איכפת להקב"ה שיאכלו ישראל בלא שחיטה וכו', ולהלן שם צפי' ח' וכי מה איכפת להקב"ה וכו' כלום מועילו או כלום אתה מזיקו וכו' עיי"ש, הרי מפורש יוצא דאין היזק ממאכלות אסורות. אך בפשטות י"ל דמ"ד החס שלא לשקץ את עצמכם פליג ע"ז.

וישם צמד"ר פרשה י"ג ס"ז, רב אמר לא נחנו המצוות לישראל אלא לנרף בהן וכו', וצפי"מ שם [צפי' ו'] אם מטבע דברים הללו להזיק לגוף או שמויקין לנפש עיי"ש. ולפענ"ד בזה, דמצינו צמד"ר ריש צראשית ואהיה אכלו אמון וכו' כך היה הקב"ה מציט צמורה וצורא את העולם, וכבר אמרתי צביאור הדברים ע"פ פשטות שהקב"ה צרא ושעבד את הטבע לפי מה שכתוב צמורה, ולכן כיון שכתוב צמורה שלא לאכול נבלות וטרפות שקלים ורמשים נמן הקב"ה צבעטם שיטמטמו. וז"ש וכי מה איכפת וכו' אלא כדי לנרף, היינו דכדי לנרף את הצריות ממלמותיו הוא אמר והי צבמציאות וצבעע זיקו לאוכליהן ודו"ק. ולפי"ז באונס דרמנא שרייה וליכא איסורא, י"ל שצב"ג לא נטבע טבע ההיזק וא"ל תיקוני משוזה כי אינס עושים רושם כלל.

ובש"ם צ"ק דף מ' ע"ב מחלוקת רב ושמואל בשור האצטדין אם כשר למזבח, והאחרונים כתבו צביאור הפלוגמא אי אונסא כמאן דלא עביד דמיא, ועיין צבית האוצר הנ"ל. וא"ש דרב לשיטתו דס"ל צמד"ר כדי לנרף, ולזה רק צמקום דאיכא עבירה ולא באונס או צבהמה ודו"ק.

ובחז"ן דף צ"ד ע"א אסור לגנוב דעת הצריות ואפילו דעתו של עכו"ם וכו' עיי"ש, וצפרישה סי' רכ"ח אות ו' משום דשחטה טוב לגוף מנבלה עיי"ש, ונראה כוונתו ג"כ משום טמטום הל"ז והדעת בגשמיות, ושייך גם בעכו"ם אף דלית ביה איסורא. ומרא דשמעתתא שם הוא שמואל, ולשיטתיה אזיל דס"ל שור האצטדין פסול אף דהוי באונס וצבהמה שאינה מלווה, וה"נ בעכו"ם כיון שכל נקבע

צמקום סכנה עכ"ל, ומשמע דאף לענין אכילה ציוה"כ לא אסר לחשאב"ס אלא צבדרך הנאמן, כך הקשה צקובץ על הרמב"ם שם, וזיין לחידושו על הירושלמי שלום ירושלים ציומא פ"י דף כ"א, ושם כתב דגם מהירושלמי נראה דציוה"כ לא נאסר צשלכדה"נ יעו"ש.

ע' ובשו"ת כתב סופר או"ח סי' קי"א, הביא ג"כ מדברי הרמב"ם הנ"ל, והוסיף חומר צקושיא ממה שקיים חוץ מכלאי הכרס וכו' ולא כתב נמי חוץ מיוה"כ, הרי דציוה"כ מותר שלכדה"נ עיי"ש. והנה בלשון הרמב"ם שכתב מעורב עם איסורי מאכל, יש לדייק דלא קאי ציוה"כ שהיא איסור זמן ולא איסור מאכל, ונאסר בזה אכילה וגם שחיה, וגם דלכאורה זה ייחוד לשון דהיל"ל מעורב באיסורים ולמה הדגיש איסורי מאכל. והיה נראה מזה דרישא וסיפא לאו צחדא גוונא, שצמחלת דבריו כתב הדין צחולה שיש בו סכנה שנותנים לו איסורים הללו צבדרך הנאמן, ואח"כ מתחיל צדין חולה שאין בו סכנה דשרי ליה שלכדה"נ, ומונה בזה איסורי חמץ וערלה או שמשקין אותו וכו', ואין הכרח דקאי ציוה"כ שהזכיר מחלה לגבי חשיב"ס ודו"ק. **L**

ב' ובה"א דנקט הרמב"ם הני תלת מיני דייקא שקלים ורמשים, חמץ, ויוה"כ. נראה לומר דהנה צרמ"א יו"ד סי' פ"א סעיף ו' שלא תאכל המינקת אפילו ישראלית דברים האסורים וכן התינוק בעצמו כי כל זה מזיק לו צזקנותו, ומקורו צירושלמי ריש פ"ב דחגיגה [דף ט' ע"ב], והוצא צמוס' חגיגה ט"ו ע"א צד"ה שוב, מאמו של אחר שעברה צימי הריונה לפני ע"ז והריחה מאותו המין (צקרבן העדה, מתקרבנות ע"ז) עיי"ש, ויש להעיר דלמא שאני ע"ז דחמירא טפי צבחולין ה' ע"א. וצאמת הרי שם גם הריח הויק, ואילו צמאכלות אסורות כתבו שאכילתה דייקא מזוקת, וע"כ דחמירא. אך צמוס' שם צחגיגה והריחה ואכלה, וכן צהג"א פ"ב דע"ז ס"ו שאמו אכלה ממין ע"ז עיי"ש.

והנה צט"ז שם ס"ק י"ב דזה מיירי אפילו אם יש לפעמים היתר לאשה לאכול דבר איסור מפני פקוח נפש וכו' עיי"ש, וצש"ך ס"ק כ"ה כגון אם היא חולה בענין שצריך להאכילה דברים אסורים עיי"ש, ומסתמא לשונו היה אפשר דהיינו צחשאב"ס אכל צמסוכנת פקו"נ הותרה ואונס רחמנא שריה, ואין האכילה מזוקת. וראיתי צאורח מישור על ד"מ הארוך [אות ז'] שדעתו דוקא צפשיעה ושכן משמע בלשונו צמורת חטאת סוף כלל ס"ה שכתב להזהיר המינקת עיי"ש, ועיי"ש צמנחת יעקב. אך צירושלמי שם הרי הריחה ונסחכנה אם לא היתה אוכלת, ואולי דחשבינן לה כפושעת שהיה לה להרחיח נעדיה מלכת שם ודו"ה.